

י"ד באב תשפ"ג
1 באוגוסט 2023

לכבוד :
מנהליות בתי הספר העליסודיים השש-שנתיים ומנהליות החטיבות העליונות,
המורים/ות לעברית : הבנה, הבעה ולשון בחטיבות העליונות

חוזר המפמ"ר להוראת העברית לשנה"ל תשפ"ד לעולים חדשים ולתושבים חוזרים

חוזר זה מיועד למורים לתלמידים עולים חדשים ותושבים חוזרים, לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה בבחינת הבגרות בעברית לעולים חדשים ולתושבים חוזרים, על-פי [הגדרות](#) משרד החינוך. החוזר כולל את מפרט התכנים לבחינות הבגרות בהבנה, הבעה ולשון עברית לתלמידים עולים ולתושבים חוזרים, כפי שנגזרו מתוכנית הלימודים. בפניות הנוגעות לזכויות של תלמידים אלה או להקצאת שעות הוראה יש לפנות [לאגף לקליטת תלמידים עולים](#).

חוזר זה משלים את [חוזר המפמ"ר](#) להוראת עברית לשנה"ל תשפ"ד, ומומלץ לכל המורים לקרוא גם אותו.

לפרטים בנוגע לתוכנית הלימודים, להדרכה ולהשתלמויות נא לפנות ל**ד"ר נורית גנץ**, מדריכה ארצית להוראת עברית לעולים חדשים מטעם הפיקוח על הוראת העברית
dnganz@bezeqint.net

תוכן החוזר

1. הוראת עברית לעולים חדשים ולתושבים חוזרים בחטיבה העליונה.....3
2. המטרות המרכזיות של הוראת העברית כשפה שנייה בחטי"ע.....5
3. הוראה והערכה בית-ספרית בתוכנית 30% (סמל דיווח 11273).....5
4. שאלון 30% לנבחנים אקסטרניים, לנבחני משנה ולמשפרי ציון (סמל 11272).....12
5. שאלון 70% לנבחנים ברמות א-ב (סמל 11284).....13
6. שאלון 70% לנבחנים ברמה ג (סמל 11274).....20
7. המרת שאלונים מ"העולם הישן" (טרום רפורמה).....23
8. מועדי ההיבחנות והדיווח על-פי השאלונים לעולים חדשים וסמלי הדיווח.....23
- נספח – ממדי הבנת הנקרא.....24
- ביבליוגרפיה מומלצת למורים.....25

בברכת שנת לימודים מוצלחת ובבריאות,

תומר בן-זר
המפמ"ר על הוראת הלשון העברית
tomerbu@education.gov.il

העתקים

ד"ר טלי יניב, יושבת ראש המזכירות הפדגוגית
ד"ר ציונה לוי, מנהלת אגף א שפות, המזכירות הפדגוגית
פרופ' חנה עזר, יושבת ראש ועדת המקצוע – עברית עליסודי
טירה אמרוסקי גלינור, מנהלת אגף תלמידים עולים
מנהלי המחוזות
ד"ר נורית גנץ, מדריכה ארצית – הוראת עולים חדשים
מדריכות עברית, הפיקוח על הוראת העברית

קישורים חשובים למורה

כאן	המרחב הפדגוגי למורים לעברית לעולים חדשים
כאן	משולחן המפמ"ר (חוזרים, הודעות, רשימת המדריכות)
כאן	תוכנית הלימודים בעברית לעולים חדשים
<ul style="list-style-type: none">• כניסה לרשומים• הצטרפות	קהילת המורים לעברית
כאן	קבוצת מורי העברית לעולים חדשים בחטיבות עליונות

1. הוראת עברית לעולים חדשים ולתושבים חוזרים בחטיבה העליונה

התלמידים העולים מצויים בתהליך של השתלבות חברתית ותרבותית בארץ¹. השליטה בשפה העברית חיונית לבנייה של דימוי עצמי חיובי ולהצלחה מקצועית בהמשך דרכם. בעבור העולים העברית כשפה שנייה נלמדת בסביבה הטבעית שבה היא משמשת במסגרת הלימודית, ורכישתה מיועדת להשגתן של מטרות חברתיות ואקדמיות כאחד.

ממחקרים שנעשו בישראל בעקבות גלי העלייה הגדולים של שנות התשעים (לוי, שוהמי וספולסקי, 2003), אפשר ללמוד שרכישת השפה נמשכת 5-11 שנים, וכי השליטה בה חיונית להצלחה במקצועות אחרים, כגון מתמטיקה. עם זה, הרוכשים שפה שנייה אינם שולטים בהיבטיה הפרגמטיים והרטוריים בהקשרים חברתיים-תרבותיים של שפת היעד ומתקשים לפענח מבעים עקיפים, כגון הומור ואירוניה. אי לכך, נדרש תיווך מתוכנן ומדורג בשיח בעלפה ובכתב נוסף על החשיפה לשפה ועל מעורבות חברתית באוכלוסיית דובריה. נראה אפוא כי התלמידים העולים זקוקים הן לעזרה ולתמיכה בתהליך רכישתה של העברית, הן לפרק זמן ארוך עד כמה שאפשר לשם כך.

פריסת התכנים בחטיבה העליונה מבוססת על ההנחות ששפה נרכשת באופן ספירלי, והרוכשים את העברית כשפה שנייה אינם נמצאים באותו שלב, שכן משך זמן שהייתם בארץ שונה. לכך נוספת גם השונות בין התלמידים העולים מבחינה אישית, חברתית, לימודית, תרבותית ולשונית.

בתוכנית 30% יושם הדגש בעיקר על האופנות הדבורה על-פי עולמות השיח המופיעים בתוכנית הלימודים עברית כשפה שנייה (תש"ט). אופנות זאת מחייבת את הטמעת הכשירות התקשורתית בשפה ומצריכה הבנה של מאפייני הסוגות השונות, הכפופים למטרותיהן. בתוך כך הלמידה וההערכה יתמקדו גם באופנויות האחרות: האזנה, הבעה בכתב והבנת הנקרא; אלו, כמו גם הנושאים הדקדוקיים, ישמשו מנוף לפיתוח ההבעה בעלפה וליכולת ליצירת תקשורת יעילה בכיתה ובחברה. ההערכה בתוכנית 70% תכלול הבנת הנקרא, הבעה בכתב בדגש על כתיבה ממוזגת וכן ידע דקדוקי בדגש על מאפייניו הפונקציונליים המשרתים את השליטה בשפה, את ההבנה ואת ההבעה.

עקב הספירליות המאפיינת רכישת שפה בכלל ואת תחום הדעת עברית בפרט תהיה חפיפה בין תכנים בתוכנית 30% לתכנים בתוכנית 70%. ההבחנה תתבטא באורך הטקסטים לקריאה ובמורכבותם בתחום הבנת הנקרא ובמורכבות תהליכי הכתיבה והיקפיה בתחום ההבעה בכתב. (חשוב שהטקסטים הניתנים לתלמידים העולים החדשים יהיו מעובדים ומותאמים לרמתם מבחינה טקסטואלית ודידקטית, לפיכך לא נכון יהיה להשתמש בטקסטים המיועדים לדוברי עברית שפת אם בשכבות גיל צעירות יותר, למשל).

ציון הבגרות במקצוע עברית ישוקלל מציון ההערכה הבית-ספרית (30% מהציון הסופי) ומהציון הסופי על השאלון החיצוני (70% מהציון הסופי), על פי החישוב: 21% ציון שנתי + 49% ציון שאלון הבחינה).

¹ גם אלה המוגדרים **תושבים חוזרים** עוברים תהליך מורכב של הסתגלות.

CEFR – מסגרת ההתייחסות האירופית המשותפת לשפות: למידה, הוראה, הערכה

הגישה של ה-CEFR להוראת שפה היא **מכוונת פעולה (action oriented)**, ומטרתה לבצע משימות ספציפיות. הלומד הוא משתתף פעיל בתהליך הלמידה, והלמידה מתבצעת תוך ביצוען של משימות משמעותיות בהקשרים חברתיים של "חיים אמיתיים". ה-CEFR מגדיר את השימוש בשפה ב**תיאורי ביצוע (can do descriptors)** המתארים מה הלומד מסוגל לעשות בשפה במצבים מגוונים ולמטרות שונות בכל שלב של רכישת השפה. תיאורי הביצוע בכל רמה מנוסחים במונחים אופרטיביים וחיוביים ברצף של התפתחות והתקדמות ברכישת שפה. במהלך לימודי השפה בבית הספר למורים יש חופש פדגוגי, ועליהם לנצל את היכולות המקצועיות שלהם וללמד באופן המתאים להקשרים ספציפיים.

פעילויות השפה

פעילויות השפה כרוכות בהפעלה של כשירות לשונית תקשורתית של אדם בתחום מסוים בעולם האמיתי. ב-CEFR פעילויות השפה נחלקות לארבעה סוגים: קליטה (reception), הפקה (production), אינטראקציה (interaction) ותיווך (mediation).

בחוזר יצינו תיאורי הביצוע המצופים מתלמידים עולים ברמות השונות (ראו [כאן](#), עמוד 9).

2. המטרות המרכזיות של הוראת העברית כשפה שנייה בחט"ע

- שיפור הכשירות האוריינית הדבורה והכתובה בשפה העברית על־פי [תוכנית הלימודים בעברית כשפה שנייה](#) ובהתאמה ליעדי משרד החינוך. בכך לאפשר ללומדים שעברית אינה שפת אימם, שימוש מושכל בשפה בכתב ובעל־פה במגוון רחב של סוגי לשון ובהקשרים חברתיים שונים.
- פיתוח מודעות לשונית ויכולת הבנה והפקה של טקסטים בהקשרים משמעותיים שונים
- טיפוח הכשירות הלשונית של התלמידים – הרחבת אוצר המילים, שכלול ההבעה בכתב ובעל־פה וההבנה של טקסטים; שימוש תקין בלשון – בהגייה, בכתב, במשמעות, בנטייה, בתצורה ובתחביר; גיוון וגמישות משלבית והתאמת הלשון לנסיבות
- פיתוח מיומנויות של הבעה בעל־פה (דיבור מתוכנן)
- גיוון בדרכי הערכה חלופיות והטמעת התלקיט בתהליך ההוראה־למידה
- שיפור עמדות התלמידים כלפי השפה והתרבות העברית

3. הוראה והערכה בית־ספרית בתוכנית 30% (סמל דיווח 11273)

התלקיט ככלי לקידום ההבעה בכתב ובעל־פה

התלקיט כולל ראיות למהלכי הלמידה ולביצועי ההבנה של הלומדים בחומר הנלמד. בתחום הדעת עברית התלקיט הוא ממהות המקצוע: תהליכי קריאה, כתיבה, בקרה ושכתוב. בתלקיט מוצגות עדויות לתהליך שהתלמיד עובר במהלך הלמידה: הטקסטים שמשמשים את התלמיד כשתיות לכתיבה, הטיוטות שהתלמיד כותב, המשוב שהתלמיד מקבל מעמיתיו וממוריו, השכתוב שנעשה בעקבות המשוב שהתקבל והתוצר הסופי.

חשוב לציין שיש דרכים שונות לקדם את ההבעה: הערכה של רכיבים מסוימים בכתיבה או הערכת התוצר כולו, משוב עמיתים, פעילות כיתתית להערכת תוצרים וליצירת תבחיני הערכה, משוב ובקרה עצמית של התלמיד וכדומה. על כן, אין הכרח שמורה יבדוק ויעריך כל שלב ושלב בתהליך העבודה. עם זאת מומלץ כי החומרים שהמורה בוחר להערכה, יוערכו במהלך כל השנה ולא יתרכזו בהערכה אחת מסכמת של התלקיט כולו. המלצות לארגון התלקיט, לתכנון מהלכי כתיבה ולהערכת תוצרי כתיבה יינתנו בהדרכה ובהשתלמויות.

המורים עשויים להתבקש להציג את התלקיטים המתעדים את תהליכי העבודה בהבעה בכתב ובהבעה בעל־פה כמפורט בהמשך.

הבנת הנקרא בתוכנית 30%

במהלך שיעורי עברית יש לחשוף את התלמיד למגוון רחב של טקסטים למטרות תקשורתיות מגוונות כגון מסירת מידע, שכנוע והפעלה. הטקסטים יהיו בסוגים שונים ומסוגות שונות²:

- **טקסט עיוני-היצגי** במבנים לוגיים-רטוריים שונים, כגון תיאור תופעה, הצגת רעיון על היבטיו וכדומה
- **טקסט מידעי**
- **טקסט טיעוני-שכנועי**
- **טקסט מדריך ומפעיל**

בתוך כך יש לשלב טקסטים **בלתי רציפים**, כגון טבלאות ותרשימים, טקסטים **בלתי מילוליים** כגון איורים ותמונות וכן **טקסטים זעירים** כגון דבקיות, מודעות ופרסומות.

ההוראה תתמקד בפיתוח מיומנויות אורייניות ושאלות בממדי ההבנה שונים כמצוין **בנספח** בעמוד 25.

הדגשים:

- הוראת הבנת הנקרא משותפת ל-30% ל-70%. אשר על כן מומלץ לבנות **תוכנית ספירלית** רב-שנתית (י-י"א/י"ב).
- לעיסוק שיטתי בטקסטים מנקודות ראות שונות בהבנת הנקרא, לרבות התמקדות באוצר מילים, יש חשיבות רבה ברכישת שפה. על כן יש להקפיד על קריאה של כ-20 טקסטים לפחות בשנה. חשוב שהטקסטים יהיו בהיקפים שונים ובסוגות השונות, מודפסים ומקוונים.

הבעה בכתב בתוכנית 30%

גם הוראת תחום הבעה בכתב היא ספירלית. נושאים רבים חוזרים ונלמדים ברמות שונות של העמקה ושל מורכבות בהתאם לשכבת הגיל ולרמת בקיאותם של הלומדים בשפה העברית. על כן חשוב שהמטלות תהיינה מדורגות ומותאמות. על הכתיבה להיות תהליכית ומלווה בתהליכי ויסות³, משוב, טיוט ובקרה.

בנסיבות טבעיות הכתיבה נעשית בדרך כלל מתוך מניע כלשהו. לכן רצוי להקדים לכתיבה פעילות שתיצור הניעה (מוטיבציה) אצל הכותבים ותייצר סיטואציה רלוונטית לכתיבה. על הכתיבה להיות לנמען אמיתי (שאינו רק המורה הבודק את הכתיבה) ולמטרה אותנטית הנוגעת לעולמו של התלמיד. כדאי להימנע מהוראת כתיבה באמצעות תבניות קבועות ומהערכה המתמקדת בעיקר בתקינות הלשונית ובניסוח.

בתחום זה יש לכלול כתיבה בסוגות שונות ולמטרות שונות, כתיבה בזיקה לטקסטים או שאינה בזיקה לטקסטים, כגון **הבעת עמדה והנמקה**; **מכתב** לנמענים שונים בנסיבות אותנטיות, כגון כתיבת מכתב תודה, מכתב תלונה, **נייר עמדה**, **המלצה** על סרט, ספר או סדרה. בשלב זה יילמדו גם **עקרונות הסיכום** של טקסט אחד או יותר. יש לתרגל עם התלמיד כתיבה בהיקפים שונים החל בכתיבת תשובה לשאלה ועד כתיבה רחבת היקף.

חשוב לקדם בהוראת הכתיבה למידה מתוך עניין ולאפשר לתלמיד לבחור את נושא הכתיבה של לפחות אחד מהחיבורים.

² ראו גם **חוזר המפמ"ר** להוראת עברית בחינוך העליון לשנה"ל תשפ"ד.

³ ויסות הכתיבה הוא התהליך שבו הכותב מנהל את מחשבותיו, את רגשותיו ואת מעשיו כדי להגיע למטרות הכתיבה: שיפור יכולותיו ושיפור הטקסט הכתוב. מתוך ליכטינגר, ע' (2008). **האתגר שבהבעה: תהליכי ויסות ואסטרטגיות בכתיבה**. תל אביב: מכון מופ"ת.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

פירוט ממדי ההערכה להבעה בכתב

	<ul style="list-style-type: none"> • תוכן ומבנה
<p>רכיבים גנריים להערכת כתיבה :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ציר רעיוני : לטקסט ציר רעיוני ברור הכולל כמה רעיונות (בהתאם להיקף הכתיבה) המוצגים ביחידות מפותחות ומובחנות המקושרות באופן ברור וקוהרנטי - פתיחה וסיום : כתיבת פתיחה וסיום ההולמים את סוג הכתיבה - מודעות לנמען : הטקסט מכיל את המידע הדרוש לנמען כדי להבין במה דברים אמורים, לדוגמה : הגדרת מושגים רלוונטיים, מילוי פערי מידע וכדומה - רלוונטיות : הימנעות ממידע עודף וממידע שאינו רלוונטי - קישוריות : שימוש הולם באמצעי קישור מגוונים : מילות קישור, מאזכרים וכדומה - ארגון הטקסט : הטקסט מאורגן כראוי מבחינה גרפית. בטקסט מודפס : חלוקה לפסקות, מעברים משורה לשורה, גודל גופן אחיד, הדגשות, רווח אחיד בין השורות, העדר רווח לפני סימני פיסוק וכדומה. בטקסט שאינו מודפס יש להקפיד בעיקר על החלוקה לפסקות והמעבר משורה לשורה. 	
<p>בהערכת כתיבה ממוזגת יש להעריך גם את הרכיבים האלה :</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - השמטה : הפחתת מידע שאינו חיוני למטרת המיזוג - הכללה : ניסוח מכליל של מידע משותף מהטקסטים השונים והימנעות מחזרה על אותם רעיונות מפי כותבים שונים - הבניה : ארגון מחדש של הטקסט על-פי מטרת המיזוג - העתקה גורפת : הימנעות מהעתקה גורפת של חלקים גדולים ממקורות המידע השונים - דרכי מסירה : <p>אזכור מקורות המידע בגוף הסקירה הוא על פי נורמות כתיבה אקדמיות (שימוש בשמות משפחה ושנת ההוצאה).</p> <p>כתיבת מקורות המידע בסוף הטקסט על פי נורמות כתיבה אקדמיות :</p> <p>סדר א"ב ועקביות ברישום פרטי הביבליוגרפיה.</p>	
<p>כתיבה בזיקה למקורות מידע :</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - בכתיבת מאמר טיעון הנשענת על מקורות מידע יש להקפיד על הבאת הדברים בשם אומרים תוך שימוש בדרכי המסירה השונות. 	
<ul style="list-style-type: none"> - תחביר : משפטים שלמים הבנויים כהלכה, התאם דקדוקי (מין, מספר, זמן, גוף ויידוע), שימוש תקין במילות יחס ובמילות קישור - מורפולוגיה : שימוש תקין בצורות הנטייה (כגון שימוש תקין באותיות אית"ן, שימוש תקין בנטיית מילות היחס, הבחנה בין נטיית היחיד לנטיית הרבים) - פיסוק : שימוש נכון והולם בסימני הפיסוק - כתיב : העדר שגיאות כתיב (לנבחנים ברמות ב רג אין להפחית נקודות במבחן בגין שגיאות כתיב) - משלב : שימוש במשלב לשוני אחיד לאורך הטקסט המתאים לנסיבות השיח. - אוצר מילים : עושר לשוני ודיוק במשמעות 	<ul style="list-style-type: none"> • לשון ומבע

בתלקיט יוצגו **שני מהלכי כתיבה** שבהם התלמיד יביע את עמדתו. **האחד** יעסוק בנושא אישי הקרוב לעולמו, כגון סיפור העלייה האישי, סיפור ההתאקמות בארץ וכדומה; **והאחר** יעסוק בנושאים כלליים של חברה, תרבות ופנאי, כגון ספורט, טכנולוגיה, צרכנות, אקטואליה, זכויות הפרט וכדומה.

מה בתלקיט?

הכתיבה תכלול נימוקים מבוססים ומשכנעים כמו גם התייחסות לקולות השונים. היקף הכתיבה הנדרש הוא לפחות 150-200 מילים. התלמידים ייעזרו במקורות מידע בהכוונת המורה.

לתלקיט יצורפו העדויות למהלך הלמידה והכתיבה:

- ✓ הטיוטות שכתבו התלמידים
- ✓ המשוב שקיבלו התלמידים והשכתוב שנעשה בעקבותיו
- ✓ המקורות ששימשו לביסוס הנימוקים
- ✓ התוצר המוגמר

הבעה בעל־פה בתוכנית 30%

תחום ההבעה בעל־פה הוא חלק מתוכנית הלימודים של המקצוע עברית כשפה שנייה, ומטרתו היא לפתח כישורי תקשורת ולהביא את הלומדים לכדי שימוש מושכל בעל־פה בסיטואציות שונות, למטרות שונות ובהקשרים חברתיים מגוונים. יש לכלול את נושאי ההבעה בעל־פה במערך ההוראה וללמד באופן שיטתי בהיקף של כ־40% מסך שעות ההוראה בתוכנית זו.

הוראת ההבעה בעל־פה תתמקד בשלוש סוגות מרכזיות: **ריאיון** – שיחה של שאלות ותשובות; **שיח מתוכנן** מחיי היומיום, חיי החברה או נושאים אישיים, דיון, פתרון בעיות או דילמות באמצעות עבודה בקבוצות, משחקי תפקידים וכדומה; **פרזנטציה** בנושאים מתחומים שונים בעלי ערך תרבותי או אישי, כגון חוויות העלייה וההיקלטות בארץ, אקטואליה ומעורבות חברתית. כאן אפשר לכלול תוצרים יצירתיים, כגון מחזה / הצגה ומיזמים אחרים הכוללים מימונויות הבעה בעל־פה.

במהלך שיעורי העברית חשוב לייצר הזדמנויות לאינטראקציה הכוללת האזנה ודיבור לשם פיתוח היכולת התקשורתית ופיתוח מודעות לכללי הדיבור תוך הכרת הקודים החברתיים-התרבותיים ונורמות ההתנהגות הנהוגות בדיבור בפני קהל. חשוב לתרגל פענוח תכנים בהאזנה לקטעי שמע, קטעי קריאה, צפייה בתשדירים וכדומה. אורך הקטעים ורמתם יותאמו לרמת התלמידים ולתחומי העניין שלהם.

ההערכה הבית־ספרית תכלול השתתפות בשיחה או בדיון מתוכנן, פרזנטציה של נושא לימודי והדמיה של אירועים תקשורתיים. כל אלו יתועדו בתלקיט ויכללו תהליכי הוראה ובקרה: מחוונים ומשובים.

בתלקיט יוצגו **שני** תוצרים מתחום ההבעה בעל־פה הכוללים עדויות לתהליך ההוראה ולקידום התלמיד

מה בתלקיט?

- ✓ נימוקים לבחירת הנושא
- ✓ סיכום מקורות המידע בנושא
- ✓ ראשי הפרקים לפרזנטציה או השאלות לריאיון או התמלול למחזה או להצגה
- ✓ תוצר סופי – הפרזנטציה והמצגת או הריאיון או המחזה
- ✓ משוב המורה ורפלקציה אישית על התהליך
- ✓ עזרים נלווים: תמונות וכדומה

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף השפות
 הפיקוח על הוראת העברית

צוותי ההוראה יוכלו לבחור בהתאם לשיקוליהם משימות מתאימות אחרות או נוספות, המפתחות את ההבעה בעל־פה של תלמידיהם והכוללות תהליכי הוראה, תוצר סופי ורפלקציה.

מחויבים להערכת כתיבה - כאן

הפקת טקסט דבור – תיאורי ביצוע

הלמידה במסגרת ההערכה החלופית (30%) תתמקד בהבעה בעל־פה (הפקה דבורה). להלן תיאורי הביצוע (can do descriptors) המצופים מתלמידים עולים חדשים רמות א-ב (מבוסס על תוכנית המסגרת, יוני 2022). דרישות השטף, הדיוק ואוצר המילים שבתיאורי הביצוע יותאמו לתלמידים עולים חדשים רמה ג.

תיאור חוויה	
✓	מסוגלים לתאר בהרחבה חוויות אישיות ואירועים (למשל, טיול, מסיבה, אירוע ספורט)
✓	מסוגלים לדווח על אירועים בלתי צפויים, למשל תאונת דרכים.
✓	מסוגלים לתאר בהרחבה עלילה של ספר וסרט ולהביע את התרשמותם.
✓	מסוגלים לתאר חלומות, תקוות ושאיפות.
✓	מסוגלים לתאר אירועים אמיתיים או דמיוניים.
מסירת מידע	
✓	מסוגלים למסור מידע מפורט באופן מהימן.
✓	מסוגלים להסביר את הנקודות העיקריות של רעיון או בעיה ברמת דיוק סבירה.
✓	מסוגלים למסור הנחיות מפורטות ומדויקות לביצוע משימה.
✓	מסוגלים לדווח על אירועים חדשותיים באופן מלא ומהימן.
בסיס להצגת טיעון	
✓	מסוגלים להצדיק את נקודת המבט שלהם בנושא מוכר באמצעות מתן סיבות אחדות.
✓	מסוגלים להסביר נקודות מבט לגבי סוגייה אקטואלית שנויה במחלוקת באמצעות ציון יתרונות וחסרונות.
✓	יהיו מסוגלים להציג מהלך של טיעון מנומק, לוגי וברור.
מסירת הודעות לציבור	
✓	מסוגלים להודיע הודעות לידיעת הציבור לגבי התרחשות באופן בהיר, שוטף וספונטני. ניתן להבין את ההודעה ללא קושי או מאמץ מצד השומע.
דיבור בפני קהל	
✓	מסוגלים להציג פרזנטציה באופן בהיר הניתנת להבנה ללא קושי. הרעיונות העיקריים מפותחים בהרחבה.
✓	מסוגלים להשיב על שאלות באופן שוטף וספונטני בזמן הצגת הפרזנטציה או לאחריה.

פרקי הלשון בתוכנית 30%

העולים החדשים זקוקים להוראה מפורשת ויעילה של פרקי הדקדוק גם אם הם נמצאים בחברה דוברת עברית. הדקדוק צריך להילמד בדרך תקשורתית, כלומר באמצעות טקסטים אותנטיים בנושאים מעוררי שיחה. על השיח לעודד שימוש תקין בצורות הדקדוקיות שיילמדו (כמפורט להלן) ולהיות כלי לפיתוח אוריינות לשונית אצל התלמידים.

חלקי הדיבר

שם העצם

- מינו של שם העצם: זכר, נקבה
- שמות ללא צורת יחיד, כגון שמיים, מים
- צורני הריבוי לשם **סִים** / **סֹזת** לזכר ולנקבה, כגון ילד – ילדים, ילדה – ילדות
- צורות ריבוי החורגות מהמערכת, כגון שולחן – שולחנות, ביצה – ביצים
- צורות הזוגי (לרבות מילים בריבוי על דרך הזוגי), כגון עיניים, שפתיים, מכנסיים, מספריים
- מילים שכיחות בזכר או בנקבה שאין להן סממן חיצוני של המין, כגון דרך, רוח, חצר, אבן, ארץ, עיר, לילה
- נטיית השייכות של שם העצם ביחיד
- נטיית השייכות של שם העצם ברבים
- המרת כינוי חבור לפרוד ולהפך
- יידוע השם: ה"א היידוע, כינוי שייכות, שם פרטי
- מילות היחס + תווית יידוע: בבית לעומת מהבית

שם התואר

- התאמת שם התואר לשם העצם במין, במספר וביידוע. תיזדרש תקינות לשונית ברמת הצירוף וברמת המשפט.

הפועל

- זיהוי הפועל במשפט ובפסקה
 - בניית פועל והתאמתו לגוף ולזמן
 - בניית שם הפועל ושיבוצו במשפט או בקטע
 - זמני הפועל, הגופים וצורני הנטייה
- יש ללמד את עקרון מציאת הפועל במשפט על פי מאפייניו: נטייה בזמן ובגוף.

מילות היחס

- נטייה תקנית של מילות היחס השונות ושיבוצן במשפט, לרבות שיבוץ מילת היחס "את" לפני שם עצם מיוחד.
- הכרת מילות היחס המוצרכות לפועל

תחביר

- זיהוי עיקרי המשפט הפועלי: הפועל ועושה הפעולה.
הערה: אין לעסוק במשפטים סבילים.⁴
שימו לב: התלמידים אינם נדרשים לניתוח תחבירי של המשפט.
- התאמת הפועל לעושה הפעולה בזמן ובגוף
- סדר המילים במשפט הפועלי: בניית משפטים בעלי סדר מילים תקין והגיוני
- הבחנה בין צירוף שמני לבין משפט שמני (החתולה יפה – החתולה היפה)
- המרת משפטי חיווי למשפטי שאלה ולהפך
- קשרים לוגיים. התלמידים נדרשים להכיר את הקשרים האלה: ריבוי והוספה, תנאי (קיים בלבד), סיבה ותוצאה, ויתור, ניגוד, השוואה, תכלית, זמן והוספה.
- הכרת השימוש בקשרים המופיעים לפני שם העצם ולפני פסוקית, בתחילת המשפט ובאמצעו
- הבנת התפקיד הרטורי והשימוש הנכון בקשרים הלוגיים במשפטים וביחידות השיח
- שימוש תקני בסימני הפיסוק האלה: נקודה, סימן שאלה וסימן קריאה

מערכת הצורות

מערכת הפועל

- הכרת מבנה הפועל בעברית: שורש; מוספיות נהטייה בזמנים, בגופים ובבניינים
הערה: התלמידים לא יידרשו לניתוח פעלים ולמציאת שורש ובניין.
- נטייה של פעלים (על-פי שם פועל נתון) בשבעת הבניינים במשפטים וביחידות שיח
- שימוש תקין בצורות הפועל, כגון צורת העתיד בגוף ראשון

מערכת השם

- דרכי יצירת שמות בעברית: שורש ומשקל, בסיס וצורן סופי
- הכרת משמעויות הצורנים הסופיים האלה: **סן סי סית סון סות סות**

הדגשים כללים:

- הדגש בהוראת מערכת הצורות הוא על הכרת דרכי יצירת השמות בעברית ועל הצורנים הסופיים היוצרים משמעות לקסיקלית. אין צורך בשינון משמעויות המשקלים.
- חשוב להימנע מתרגול טכני של מערכת הפועל והשם. מומלץ לתרגל מטלות הדורשות יישום והפקה של טקסט (כתוב ודבור) והמשלבות את הידע הדקדוקי הנלמד. לדוגמה: בניית טקסט המתאר חוויות של התלמיד העולה החדש ביום הראשון בארץ (תרגול פעלים בזמן עבר בגוף ראשון), בניית טקסט המתאר שאיפות לעתיד: "כשאסיים את לימודי בבית הספר אני...." (תרגול פעלים בזמן עבר בגוף ראשון) וכדומה.

⁴ במשפט סביל הנושא איננו עושה הפעולה

4. שאלון 30% לנבחנים אקסטרוניים, לנבחני משנה ולמשפרי ציון (סמל 11272)

התכנים בשאלון 11272 הם המפורטים [בסעיף 3](#) בעמוד 5 שלעיל, למעט התכנים בהבעה בעלפה.

מבנה השאלון:

הדגשים	משקל	הפרק
הבחינה תכלול עד שלושה טקסטים בהיקף כולל של כ-500 מילים. לכל טקסט יהיו שאלות בנפרד וכן שאלות המשותפות לכל הטקסטים. תיתכן שאלת הדורשת הבעת דעה והנמקתה.	35%	הבנת הנקרא
היקף הכתיבה הנדרש הוא כ-150 מילים. בפרק זה יוכל הנבחן לבחור נושא אחד לכתובה מבין שניים. ייתכן כי נושאי הכתיבה או אחד מהם יהיה בזיקה לטקסטים מפרק הבנת הנקרא. מחווים להערכת כתיבה - כאן	15%	הבעה בכתב
בפרקים אלה אין בחירה.	20%	מערכת הצורות: הפועל והשם
	5%	מילות היחס
	25%	תחביר

משך הבחינה: שעתיים

חומר עזר מותר לשימוש: מילון או מילונית אלקטרונית שפת אם-עברית, עברית-שפת אם או כל מילון בעברית. אלה מותרים לשימוש לעולים חדשים ולתושבים חוזרים ברמות ב.ר.

ייאסר כל שימוש במילון או מילונית אלקטרונית הדורשים חיבור לרשת האינטרנט.

נבחנים מותאמים: שאלון זה הוא שאלון בסיס והוא מותאם גם לנבחנים הזכאים להתאמה של שאלון מותאם. כלומר, לשאלון זה אין מצורפת טבלת התאמה ואין חלופה נפרדת לנבחנים מותאמים.

המרת שאלונים למשפרי ציון: נבחני משנה שנבחנו טרום הרפורמה (עולם ישן) ורוצים להשלים היבחנות בשאלון 011105 (212) או לשפר ציון בו, ייבחנו בשאלון 11272.

השאלונים שהתקיימו בשנים תשע"ו-תשפ"ג מפורסמים [בפורטל הפדגוגי](#).

5. שאלון 70% לנבחנים ברמות א-ב (סמל 11284)

לשאלון הבגרות שני חלקים: א. הבנה והבעה ב. לשון. פרקי הלשון ישולבו בהוראה ובהערכה כחלק מפיתוח מיומנויות לשוניות בדיבור ובכתיבה ולא רק כמטרה בפני עצמה.⁵

מבנה השאלון 11284:

פרקים	נושאים	ממזדים	דגשים	משקל
הבנת הנקרא	<ul style="list-style-type: none"> טקסטים מסוגות שונות: • טקסט עיוני-היצגי במבנים לוגיים-רטוריים שונים, כגון תיאור תופעה והצגת רעיון על היבטיו • טקסט טיעוני-שכנוע • טקסט מדריך ומפעיל <p>יש לשלב טקסטים בלתי רציפים כגון טבלאות ותרשימים טקסטים בלתי מילוליים כגון אורים ותמונות טקסטים זעירים כגון דבקות, מודעות ופרסומות.</p>	<p>הוראת שפה באמצעות טקסטים תתמקד בפיתוח מיומנויות אורייניות בהבנת הנקרא ושאלות בלתי-הבנה בממדי ההבנה שונים כמצוין בנספח (בעמוד 25) וכן בהעשרת אוצר מילים מתוך הקשר.</p>	<p>פרק הבנת הנקרא בשאלון הבגרות יכלול שניים עד שלושה טקסטים. נוסף על כך ייתכנו טקסטים זעירים, וטקסטים שאינם רציפים, בהיקף כולל של כ-900 מילים.</p> <p>פרק ההבנה יכלול שאלות בזיקה לכל אחד מהטקסטים וכן שאלות של מיזוג מידע.</p> <p>השאלות תהיינה בממדי ההבנה השונים.</p> <p>תיתכנה שאלות על אוצר מילים וביטויים בהקשר הטקסטים.</p>	30%

⁵ קיים הבדל רב בין הוראת הדקדוק בשפת-האם ובין הוראתו בעברית כשפה שנייה. אצל הדובר הילידי המידע קיים ומטרת הוראתו היא להעמיק את הידע על הלשון ולפתח מודעות לשונית עמוקה. לומד השפה השנייה צריך לרכוש את הידע כחלק מלימוד השפה. עליו לדעת להשתמש בענפי הלשון בכלל ובדקדוק בפרט תוך כדי העיסוק בדיבור ובכתיבה והם יסייעו לו בהבנת הנקרא והנשמע.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

משקל	דגשים	ממדים	נושאים	פרקים
20%	<ul style="list-style-type: none"> היקף הכתיבה הנדרש הוא כ-150 מילים. בהערכת הכתיבה זכאי התלמיד העולה (למעט תלמידים רמה א) להתעלמות משגיאות כתיב יינתן דגש על כתיבה לכידה ועל ניסוח ומבע ברורים 	<p>ממדי הערכת הכתיבה הממזגת</p> <ul style="list-style-type: none"> תוכן המידע: תמציתיות ודיוק ארגון המידע: עצמאיות הטקסט, לכידות וקישוריות, שזירה בין רעיונות משותפים לצד הייחודיות שבכל טקסט אזכור מקוצר של מקורות המידע בגוף הטקסט ורישום ביבליוגרפי שימוש מושכל בדרכי המסירה שונות לשון מבע ותקינות: תקינות תחבירית, שימוש תקין בפועל, בשם ובנטייתיהם, שימוש תקין במילות היחס, בהצרכה וביידוע ניסוח ההולם את אופי הכתיבה 	<ul style="list-style-type: none"> כתיבה ממזגת של שני טקסטים מסוגים שונים בהתאם לדרישות המטלה ולמטרותיה 	הבעה בכתב
50%	<p>התשאול בפרקי הדקדוק יתבסס בעיקר על היבט פרגמטי תקשורתי ולא על ההיבט המבני הפורמלי. הנבחנים יידרשו לגלות הבנה ובקיאיות בשימוש נכון ותקין בדקדוק העברי ולא בניתוח מסורתי של פעלים, שמות ומשפטים</p>	<ul style="list-style-type: none"> הבנה המרה יצירה פירוק תקינות 	<ul style="list-style-type: none"> תחביר ומערכת הצורות תקינות בשימוש בשם המספר תקינות במילות היחס 	לשון

משך הבחינה: שלוש שעות

חומר עזר מותר לשימוש: מילון או מילונית אלקטרונית שפת אם-עברית, עברית-שפת אם או כל מילון בעברית. אלה מותרים לשימוש לעולים חדשים ולתושבים חוזרים ברמות ב רג. ייאסר כל שימוש במילון או מילונית אלקטרונית הדורשים חיבור לרשת האינטרנט.

נבחנים מותאמים: לנבחנים הזכאים להתאמה של מבחן מותאם, תינתן בחירה של שאלות בפרקים השונים (למעט בפרק ההבעה בכתב). טבלת התאמות (טבלת בחירה) תתפרסם כחודש לפני בחינת הבגרות.

המרת שאלונים למשפטים ציון: נבחני משנה שנבחנו טרום הרפורמה (עולם ישן) ורוצים להשלים היבחנות בשאלון 011106 (213) או לשפר ציון בו, ייבחנו בשאלון 11284.

השאלונים שהתקיימו בשנים תשע"ו-תשפ"ג מפורסמים [בפורטל הפדגוגי](#).

מפרט התכנים והמיומנויות לשאלונים:

הבנת הנקרא והבעה בכתב

פרק **ההבנה וההבעה** במבחן יתמקד בטקסטים למטרות מסירת מידע, טיעון ושכנוע והפעלה בתוך כך עשויים להופיע טקסטים חזותיים, בלתי רציפים. ייכללו שאלות בממדי ההבנה השונים, לרבות מטלה של כתיבה ממזגת. להלן הנושאים שיעמדו במוקד פרק זה:

- הבנת תוכן הטקסט ברמות נגישות שונות: מהרמה שבה המידע מצוי באופן מפורש בטקסט ועד לרמת פרשנות והסקת מסקנות על סמך הכתוב בטקסט.
- זיהוי הנושא המשותף וזיהוי נקודות הדמיון והשוני בין הטקסטים
- שאלות על משמעות של מילים וביטויים על סמך ההקשר הטקסטואלי
- יצירת הכללות והסקת מסקנות מתוך המידע בעזרת זיהוי הקשרים בטקסטים
- זיהוי היחסים בין פרטי מידע בטקסטים השונים, לדוגמה יחס של הכללה ופירוט, עימות, הוספה, הדגמה ועוד
- קישור בין פרט מידע לבין המקור או המקום שבו הופיע (כגון לדעת מי אמר מה)
- זיהוי רכיבי המבנה בטקסט טיעון, כגון עמדת הכותב, מערך ההצדקות (הנמקה, הסבר, ציטוטים ונתונים), טענת נגד
- זיהוי מאפייני המקור (סוג המקור, המחבר, נקודת המבט, האמינות וכו') והשימוש בהם בצורה מושכלת בעת הכתיבה
- פענוח ייצוג גרפי והסקת מסקנות
- כתיבה של תשובה מיטבית להבעת עמדה מנומקת ומשכנעת
- כתיבה ממזגת על סמך שני טקסטים **בהתאם לדרישות המטלה ולמטרותיה**.

מיומנויות העל בכתיבה ממזגת:

- **בנייה מחודשת** של הטקסטים המקוריים בהתאם למטרות המיזוג והכתיבה. יש להקפיד על **פתיחה** מתאימה שתציג את הנושא. הפתיחה יכולה להיות הגדרת המושג, תיאור התופעה, תיאור המצב הקיים וכיוצא בזה בהתאם לנושא הכתיבה ובהתאם למטלה תוך מודעות לנמען הפוטנציאלי של הדברים.
- **מיזוג** של פרטי מידע משלימים או מתחרים
- **ניסוח מכליל** של מידע משותף מהטקסטים
- **השמטת מידע** שאינו רלוונטי
- **כתיבה בפרפרזה** תוך הימנעות מהעתקה ממאמרי התשתית
- יש להקפיד על נאמנות למקורות המידע ולשימוש מושכל בדרכי המסירה השונות.
- אזכור מקוצר של מקורות המידע בגוף הטקסט ורישום ביבליוגרפי על-פי המוסכמות האקדמיות (כל אחת מדרכי הרישום המקובלות).

הפקת טקסט כתוב – תיאורי ביצוע

תיאורי הביצוע (can do descriptors) הנדרשים מתלמידים עולים חדשים עם סיום לימודיהם במערכת החינוך (מבוסס על תוכנית המסגרת, יוני 2022).

הפקה כתובה: מבט על
✓ מסוגלים להפיק טקסטים ברורים ומפורטים במגוון נושאים תוך מיזוג מידע וטיעונים והערכתם ממספר מקורות
כתיבה תיאורית/חוויתית/אישית
✓ מסוגלים לתאר אירועים וחוויות אמיתיים או דמיוניים באופן מפורט, לכיד ומקושר תוך היצמדות למוסכמות הסוגה שבה עוסקים
כתיבה עיונית [כתיבת טיעון]
✓ מסוגלים לסכם, לדווח ולחוות דעה על אודות מידע עובדתי מצטבר בעניינים מוכרים ועניינים לא שגרתיים
✓ מסוגלים להפיק טקסט טיעון לכיד ומקושר שבמרכזו הבעת עמדה מנומקת ומבוססת
✓ מסוגלים למזג מידע משניים-שלושה מקורות לטקסט עצמאי, לכיד ומקושר

תחביר⁶							
<p>הידע התחבירי יסתמך על ידע לשוני שנלמד בתוכנית 30% והכולל בין היתר מונחים בסיסיים בידיעת הלשון: חלקי דיבור, צירוף שמני, צירוף פועלי, סמיכות, משפט חיווי וכיוצא בזה. השאלות בתחביר יתבססו על משפטים או על יחידות טקסט מן המאמרים וכן על יחידות טקסט שאינן מתוך המאמרים בהכרח.</p> <p style="text-align: right;">הדגשים:</p> <ul style="list-style-type: none"> - השאלות בתחביר יתמקדו בידע פונקציונלי – פירוק הרכבה ויצירה של מבנים תחביריים ברמת המשפט וברמת טקסט קצר ולא יידרש ניתוח תחבירי של חלקי המשפט. - בתחום התקינות תיידרש תקינות תחבירית המשמשת בדיבור יום יומי, בתקשורת בין אישית, בדיבור בפני קהל ובכתיבה. <p style="text-align: center;">צירופים: פירוק, הרכבה ויצירה, יידוע, צורת יחיד וצורת רבים</p> <ul style="list-style-type: none"> • צירוף שם עצם ותואר: יידוע הצירוף, ריבוי הצירוף, התאמת שם התואר לשם העצם במין ובמספר • צירוף סמיכות: יידוע הסמיכות, השינויים החלים בנסמך, ריבוי הסמיכות, פירוק הסמיכות • צירוף סמיכות ושם תואר: יידוע, ריבוי והתאמת שם התואר לצירוף <p style="text-align: center;">משפטים: פירוק, הרכבה ויצירה</p> <ul style="list-style-type: none"> • פירוק הרכבה ויצירה של משפטים במבנים תחביריים שונים: פשוט, איחוי, מורכב, משפטים בעלי חלקים כוללים, משפטים בעלי נושא סתמי. שימו לב: השימוש במונחים התחביריים כאן הם בעבור המורה, אך התלמידים לא יידרשו לסיווג תחבירי פורמלי של סוגי המשפטים. • משפטי קיום ושייכות: יש/אין בזמנים השונים • משפטים מודליים: שימוש במבנים מודליים המביעים עמדה, אזהרה, המלצה או הוראה. לדוגמה: צריך, אפשר, אסור, מותר, כדאי, חשוב, רצוי, מקובל + שם פועל • פירוק יחידות שיח למשפטים עצמאיים והרכבת משפטים ליחידות שיח • המרה בין מבנים שונים של משפטים תוך שמירה על המשמעות הלוגית של המשפט ושימוש תקין במילות הקישור. יש להתמקד בשימוש התקין ובמשמעות הסמנטית של הקשרים בתוך הקשר המשפט או יחידת השיח, כמפורט להלן: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">משפטי לוואי</td> <td style="width: 50%;">ש, אשר, ה"א הזיקה ליצירת פסוקיות לוואי המרחיבה את שם העצם</td> </tr> <tr> <td>משפטי תנאי</td> <td>בלי, ללא, אם לתנאי קיים; לו, אילו לתנאי בטל.</td> </tr> <tr> <td>משפטי סיבה ותוצאה</td> <td> <ul style="list-style-type: none"> • קשרי סיבה ותוצאה הבאים בראש משפט או פסוקית: משום ש, מכיוון ש, מאחר ש, כי, לכן, לפיכך, על כן, בעקבות זאת • לפני שם העצם: בגלל (ה') </td> </tr> </table>		משפטי לוואי	ש, אשר, ה"א הזיקה ליצירת פסוקיות לוואי המרחיבה את שם העצם	משפטי תנאי	בלי, ללא, אם לתנאי קיים; לו, אילו לתנאי בטל.	משפטי סיבה ותוצאה	<ul style="list-style-type: none"> • קשרי סיבה ותוצאה הבאים בראש משפט או פסוקית: משום ש, מכיוון ש, מאחר ש, כי, לכן, לפיכך, על כן, בעקבות זאת • לפני שם העצם: בגלל (ה')
משפטי לוואי	ש, אשר, ה"א הזיקה ליצירת פסוקיות לוואי המרחיבה את שם העצם						
משפטי תנאי	בלי, ללא, אם לתנאי קיים; לו, אילו לתנאי בטל.						
משפטי סיבה ותוצאה	<ul style="list-style-type: none"> • קשרי סיבה ותוצאה הבאים בראש משפט או פסוקית: משום ש, מכיוון ש, מאחר ש, כי, לכן, לפיכך, על כן, בעקבות זאת • לפני שם העצם: בגלל (ה') 						

⁶ הוראת התחביר היא מנקודת מבט פונקציונלית, קרי לצורך זיהוי הרצף הלוגי במשפט ובטקסט וכן לצורך כתיבה במשלבי לשון שונים (המרות).

רציונל להוראה ודוגמאות מתוך: בלבים, ר' (תשנ"ה). תחביר +, אקדמון, ירושלים: האוניברסיטה העברית. הדגש בהוראת התחביר יהיה על ההיבט הפונקציונלי. הדגשת הקשר בין המבנה התחבירי ובין הסיטואציה התקשורתית (ברוח תוכנית הלימודים עברית כשפה שנייה, תשס"ט: 72).

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

<ul style="list-style-type: none"> קשרי ויתור והסתייגות הבאים בראש משפט או פסוקית : בכל זאת, עם זאת, למרות זאת, אבל, אך, אולם, למרות ש, אף על פי ש, גם אם, אף על פי כן, אומנם... אבל... לפני שם עצם : למרות, על-אף (ה') 	<p>משפטי ויתור והסתייגות</p>
<ul style="list-style-type: none"> קשרי ניגוד והשוואה בראש משפט או פסוקית או בין איברים : כמו ש, כשם ש, כך, לא... אלא, ואילו, אך, אבל, אולם לפני שם העצם : כמו, בניגוד ל, בהשוואה ל, לעומת (ה') 	<p>משפטי ניגוד והשוואה</p>
<ul style="list-style-type: none"> לפני שם עצם : למען, לשם, בשביל (ה') לפני שם פועל : כדי, בשביל בראש משפט או פסוקית : כדי ש 	<p>משפטי תכלית</p>
<p>ו, גם, נוסף על כך, זאת ועוד, יתר על כן, יתרה מזו, לא רק... אלא גם...</p>	<p>משפטי הוספה והדגשה</p>
<ul style="list-style-type: none"> הכרת מילות הזמן המתייחסות לנקודת זמן ממוקדת הנלמדות כפריטים לקסיקליים : היום, מחר, לעתים, עתה, אשתקד, מעולם, לעולם, קודם לכן וכדומה. קשרי זמן : כש-, כאשר, לאחר ש.. בזמן ש.. 	<p>משפטי זמן</p>
<ul style="list-style-type: none"> משפטי תוכן הפותחים ב ש, כי או מילת שאלה יש לעמוד על ההבחנה בין מילת השעבוד "כיי" המציינת סיבה לבין מילת שעבוד הפותחת פסוקית תוכן. פסוקית נושא שבראשה מילות השעבוד מה ש, מי ש 	<p>משפטי תוכן</p>
<p>דיבור ישיר ודיבור עקיף</p> <ul style="list-style-type: none"> זיהוי ופיסוק משפטים בדיבור ישיר ובדיבור עקיף המרה מדיבור ישיר לעקיף ולהפך <p>יש לתת את הדעת על תפקידם הפונקציונלי כחלק מדרכי מסירת הדיבור.</p> <p>תקינות תחבירית</p> <ul style="list-style-type: none"> התאמת הפועל לעושה הפעולה (לשם או לצירוף) התאמת כינוי הגוף לשם, לדוגמה : קירות הכיתה הם בצבע לבן. שימוש תקין ונטייה תקנית של אותיות היחס ומילות היחס, כגון אצל, אל, אַת, בשביל, בלעדי, בין, לפני, עם זיהוי מבנים תחביריים (הצירוף או המשפט) משובשים ותיקונים לרבות הסבר 	
<p>מילות היחס</p> <ul style="list-style-type: none"> נטייה ושיבוץ של מילות היחס בהקשר (בהינתן מחסן מילות יחס או בלעדיו) שימוש במילות היחס המתאימות בהצטרפותן לפועל ולשם, כגון קינא ב/ל, אחראי ל/על, בחר ב/את, לבקר את/אצל 	

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף השפות
 הפיקוח על הוראת העברית

מערכת הצורות	
<p>השורשים יהיו מגזרת השלמים ומהגזרות העלולות (נחים וחסרים). התלמידים לא יידרשו לזיהוי ולניתוח שורש, בניין או משקל של הפעלים והשמות.</p> <ul style="list-style-type: none"> • הטיה, שיבוץ ובנייה של פעלים ושמות בהקשר עלפי שם פועל נתון • המרה של פעלים לשמות ולהפך בהקשר טקסטואלי • ניתוח, מיון ויצירה של שמות לפי דרכי התצורה : שורש ומשקל, בסיס וצורך סופי. • הכרת משמעויות המשקלים האלה : מְקַטֵּל, מְקַטְּלָה, מְקַטֵּל, מְקַטְּלָה, קָטַל, קָטַלְתְּ, קָטַלְוּ • הכרת משמעויות הצורנים הסופיים האלה : סָן, סִי, סִית, סוֹן, סֵאי • תקינות בצורות פועל ושם שכיחות 	הפועל והשם
<p>שימוש תקין בשם המספר (ללא מספר חלקי) : כללי שם המספר, הנטייה וההתאם. יש להקפיד על כתיב תקין בשם המספר.</p>	שם המספר

6. שאלון 70% לנבחנים ברמה ג (סמל 11274)

שאלון זה מיועד לעולים חדשים רמה ג, תלמידים שהגיעו לישראל והחלו ללמוד בכיתות ט-י"ב. זכאים להיבחן בשאלון זה גם תלמידים יוצאי אתיופיה ובני המנשה המוגדרים עולים רמה ב, שהגיעו לישראל והחלו ללמוד באחת מהכיתות ד-ח.

מבנה השאלון 11274:

משקל	דגשים	ממדים	נושאים	פרקים
55%	<p>הבחינה תכלול שניים-שלושה מאמרים מקוריים או מעובדים בהיקף כולל של כ-750 מילים.</p> <p>ייתכנו קטעים קצרים, טקסטים זעירים, כגון כותרות, פרסומות ופתיגים וקטעי דיאלוג או שיחה.</p> <p>ייתכנו טקסטים בלתי רציפים וחזותיים.</p> <p>פרק ההבנה יכלול שאלות בזיקה לכל אחד מהטקסטים וכן שאלות ממוזגות.</p> <p>תיתכנה שאלות על אוצר מילים וביטויים מן הטקסטים.</p>	<p>הוראת שפה באמצעות טקסטים תתמקד בפיתוח מיומנויות אורייניות בהבנת הנקרא ושאלת שאלות בממדי ההבנה שונים כמצוין בנספח (בעמוד 25) וכן בהעשרת אוצר מילים מתוך הקשר.</p>	<p>במרכז הפרק יעמדו טקסטים בסוגות אלה:</p> <ul style="list-style-type: none"> • טקסט מידעי (רציף ושאינו רציף) • טקסט עיוני-היצגי במבנים לוגיים-רטוריים שונים, כגון תיאור תופעה והצגת רעיון על היבטיו • טקסט טיעוני-שכנוע • טקסט מדריך ומפעיל 	<p>הבנת הנקרא</p>
25%	<ul style="list-style-type: none"> • היקף הכתיבה המרבי למטלת כתיבה הוא כ-150 מילים. • בהערכת הכתיבה זכאי התלמיד העולה (למעט תלמידים רמה א) להתעלמות משגיאות כתיב • יינתן דגש על כתיבה לכידה ועל ניסוח ומבע ברורים 	<ul style="list-style-type: none"> • תוכן ומבנה: • ציר רעיוני ברור וקוהרנטי. פתיחה וסיום ההולמים את סוג הכתיבה מודעות לנמען רלוונטיות קישוריות ארגון הטקסט ראוי מבחינה גרפית. • לשון וניסוח • מחוונים להערכת הכתיבה 	<p>מטרות הכתיבה:</p> <ul style="list-style-type: none"> • טיעון ושכנוע • בקשה, תלונה, המלצה • מסירת מידע • קריאה לפעולה <p>סוגי הכתיבה:</p> <ul style="list-style-type: none"> • מאמר או כתבה קצרים • מכתב למטרות שונות • דף הדרכה או עלון 	<p>הבעה בכתב</p>

20%	<p style="text-align: center;">שם העצם ושם התואר</p> <ul style="list-style-type: none"> • מינו של שם העצם לרבות מילים שכיחות בלא סממן חיצוני של המין, כגון אבן, עיר, יום • ריבוי שמות העצם, לרבות צורות ריבוי החורגות מהמערכת • צירופי שם עצם ותואר: יידוע הצירוף, ריבוי הצירוף, התאם במין ובמספר • צירופי סמיכות: יידוע הצירוף • המרת הכינוי החבור בכינוי פרוד ולהפך • יידוע השם, ה"א היידוע, - מילות היחס+תווית היידוע (בְּבֵית, בַּבַּיִת, מִהַבַּיִת) <p style="text-align: center;">הפועל</p> <ul style="list-style-type: none"> • הפיכת שם פועל לפועל נטוי בתוך משפט • התאם במין ובמספר בין הפועל לשם במשפט <p style="text-align: center;">מילות היחס</p> <ul style="list-style-type: none"> • נטיית מילות היחס השונות (ב, את, ל, מן, אצל, על יד, בשביל, בין, אל, על, מעל, אחרי, מאחורי, לפני, בלעדי, על ידי) • התאמת מילות היחס ואותיות היחס המוצרכות לפועל • מילת היחס את לפני מושא ישיר מיודע <p style="text-align: center;">תחביר</p> <p>שימוש במילות קישור מתאימות לבניית משפטים בקשרים לוגיים שונים:</p> <ul style="list-style-type: none"> • משפטי סיבה ותוצאה • משפטי ניגוד והשוואה • משפטי תכלית • משפטי זמן <p>יש להתמקד בשימוש התקין ובמשמעות הסמנטית של הקשרים בתוך הקשר המשפט או יחידת השיח וביצירת משפטים בעלי סדר תקין והגיוני.</p> <p style="text-align: center;">שם המספר</p> <ul style="list-style-type: none"> • הבחנה בין זכר לנקבה במספר המונה ובמספר הסודר במספרים 1-100 בלבד. (כולל צורות סמיכות, כגון שלושת הנערים) • שימוש נכון בתאריכים ובמספר הסתמי <p style="text-align: center;">שימו לב: בפרק הלשון בבחינה אין בחירה.</p>	לשון
-----	---	-------------

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

משך הבחינה : שלוש שעות

חומר עזר מותר לשימוש : מילון או מילונית אלקטרונית שפת אם-עברית, עברית-שפת אם או כל מילון בעברית. ייאסר כל שימוש במילון או מילונית אלקטרונית הדורשים חיבור לרשת.

נבחנים מותאמים : שאלון זה הוא שאלון בסיס והוא מותאם גם לנבחנים הזכאים להתאמה של שאלון מותאם. כלומר, לשאלון זה אין מצורפת טבלת התאמה ואין חלופה נפרדת לנבחנים מותאמים.

השאלונים שהתקיימו בשנים תשע"ח-תשפ"ב מפורסמים ב**פורטל הפדגוגי**.

7. המרת שאלונים מ"העולם הישן" (טרום רפורמה)

הן בעולם הישן הן בעולם החדש ציון הבגרות בעברית הוא שקלול של שני סמלי שאלונים. נבחנו משנה המבקשים לשפר ציון המשוקלל משאלוני "העולם הישן" ייבחנו בשאלון המקביל לשאלון שאותו ירצו לשפר, עליפי הטבלה.

נבחנו המשנה רשאים לגשת לשני השאלונים או רק לשאלון אחד שאת ציונו ירצו לשפר. הציון בשאלון הרפורמה ישתקלל עם ציון השאלון המשלים ב"עולם הישן", לדוגמה: נבחן שייבחן בשאלון 11281 (לשיפור ציון משאלון 011108), ציונו ישוקלל עם הציון של שאלון 011107 הקיים במערכת.

נבחנו משנה ניגשים ללא ציון שנתי בית-ספרי ("מגן").

אחוז ציון השאלון בציון הבגרות הסופי*	עולם חדש שאלוני רפורמה	עולם ישן טרום רפורמה	
40%	11282	210,011107	שאלונים כלליים
60%	11281	211,011108	
50%	11271	011115	
40%	11272	212,011105	שאלונים לעולים חדשים
60%	11284	213,011106	

* לבוגרי העולם הישן ישוקללו הציונים בשאלוני הרפורמה לציון הסופי במקצוע כמצוין בטבלה, בהתאם לשקלול שהיה נהוג בתעודת הבגרות על פי חובת הזכאות בעולם הישן.

8. מועדי ההיבחנות והדיווח עליפי השאלונים לעולים חדשים וסמלי הדיווח

סמל	שם השאלון	אוכלוסייה	מועדי היבחנות ודיווח		
			חורף	קיץ	מועד ב
11284	הבנה, הבעה ולשון, שאלון 70% לעולים חדשים (+מותאם)	עולים חדשים רמות א-ב	✓	✓	✓
11274	הבנה, הבעה ולשון, שאלון 70% לעולים חדשים	עולים חדשים רמה ג		✓	✓
11272	הבנה, הבעה ולשון, שאלון 30% לעולים חדשים	עולים חדשים משנה ואקסט'		✓	✓
11273	סמל דיווח על הציון הבית' ספרי 30% לעולים חדשים	עולים חדשים	✓	✓	✓

נספח – ממדי הבנת הנקרא

• איתור מידע

- איתור פרטי המידע הגלויים המרכזיים והנלווים בטקסטים (לרבות עמדות מפורשות)
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים, כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, הסתייגות, השוואה
- ארגון מחדש של פרטי המידע בטקסט, כגון סידור מידע ברצף, שיבוץ מידע בטבלה
- זיהוי של רכיבי המבנה הגלויים בטקסט

• הבנה (פרשנות והיסק)

- הבנת משמעות נרמזת, מובלעת או מטפורית בטקסט
- הבנת מטרת הטקסט
- הבנת נושא הטקסט
- הבנת הרעיון המרכזי של הטקסט
- הבנת רעיונות שונים בטקסט (לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות)
- הבנת עמדתו של כותב הטקסט
- הבנת עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים, כגון סיבתיות, הכללה ופירוט, השתלשלות עניינים, השוואה
- הבנת תפקידיהם של רכיבי מבנה שאינם גלויים בטקסט
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך הקשר
- הבנת אזכורים שונים המופיעים בטקסט
- מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות
- יצירת הכללות ופירוט
- השוואה בין רעיונות, בין מאפיינים או בין פרטי מידע אחרים
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט/ים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו

• הערכה ביקורתית ושיקוף (רפלקציה)

הערכה ביקורתית של תוכן הטקסט

- הערכת תוכן הטקסט (טענות, אמירות, עמדות) באמצעות ידע עולם של הקוראים
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקוראים
- שימוש בראיות תומכות מן הטקסט ועימותן עם מקורות מידע אחרים שמחוץ לטקסט/ים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט
- הצגת טיעונים מחוץ לטקסט ו/או הצגת הוכחות שמחוץ לטקסט לשם ביסוס
- הערכת מידת הרלוונטיות של פיסת מידע
- הערכת עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן
- עימות המידע שבטקסט עם קודים חברתיים, מוסריים
- שימוש במידע העולה מן הטקסט/ים להקשרים, למצבים אחרים

הערכה ביקורתית של לשון הטקסט ומבנהו (הבנה מטה־טקסטואלית)

- בחינה אובייקטיבית של איכות הטקסט והתאמתו לנסיבות התקשורת
- בחינת מידת התאמתם של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות למטרת הכתיבה
- בחינת מידת השפעתם של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות על הקוראים
- הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים־רטוריים ותרומתם לכתיבה, להעברת המסר ולחזיון טענת הכותב
- הבנת תפקידיהם של הסימנים הגרפיים הנלווים לטקסט (כגון כוכבית, הדגשות ואיורים)
- הבנת העיקרון המארגן של הטקסט (מבנה לוגירטורי)
- הערכה מנומקת על מבנה הטקסט

ביבליוגרפיה מומלצת למורים

ספרי עזר למורה להוראה ולתרגול

- בליבוים, ר' (תש"ע). עברית בה"א הידיעה, אקדמון, ירושלים: האוניברסיטה העברית.
- בליבוים, ר' (תש"ע). חוברת קלזים, אקדמון, ירושלים: האוניברסיטה העברית.
- בליבוים, ר' (2011). הקלוז – הגדרתו ויתרונותיו, *הד האולפן*, 98, 105–101.
- בליבוים, ר' (תשע"ג). פועל+. ירושלים: האוניברסיטה העברית, מאגנס.
- בליבוים, ר' (תשנ"ה). תחביר+. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- בליבוים, ר' (תשנ"ז). תחביר לרמה ו', תרגול לספר תחביר+. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- הומינר, ג' וצוקי שי (תשע"א), *בין השורות – עברית לרמת המתקדמים*. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- הומינר, ג' וצוקי שי (תשע"ה), *הפועל בפעולה – עברית לרמת המתקדמים*. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- לנצברג, ג' (תשע"ו). *תחביר משולב*. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- Ur, P. (1996). *A course in language teaching: practice and theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ur, P (2011). *Vocabulary activities*. Cambridge: Cambridge University Press.

ספרים ומאמרים מומלצים בנושא רכישת שפה והוראתה

- אולשטיין, ע' (1997). "חקר הרכישה של לשון שנייה ושל הוראת לשון – מה למדנו עד עתה?" *הד האולפן החדש*, 73, עמ' 53-58.
- אולשטיין, ע' ו-ע' השכל-שחם (תשע"ב). הוראת שפה המבוססת על חקר השיח, בתוך: השכל-שחם ע', ר' בורשטיין, ע' עמיר וה' אתקין (עורכות) *מזמרת הלשון: עיון ומחקר בחינוך הלשוני* (עמ' 366–387). ירושלים: משרד החינוך.
- [אלפי-שבתאי, א' ורביד, ד' \(2001\). ידע לא ילידי בלשון שנייה: המקרה של הסביל. סקריפט - אוריינות: חקר, עיון ומעש, 2, 101–77.](#)
- גונן, ע' (תש"ע): "מחקר הדקדוק והוראת העברית כשפה זרה – תקן ומציאות בלימוד חוק דקדוקי", *חלקת לשון* 41, עמ' 139 – 154.
- לידובסקי-כהן, צ' (2010): מיקרו דקדוק לעומת מקרו דקדוק – במה אנו עוסקים ובמה מן הראוי שנעסוק, *הד האולפן החדש*, 97.
- עמיר ע' וה' אתקין (תשע"א). מה בין דיון לוויכוח? *חלקת לשון*, 42, 119-136.
- רביד, ד' (תשס"ב). ניצני השיח הדבור והתפתחותם ברכישת השיח העיוני. *בלשנות עברית*, 50–51, 95–121.
- רוזנר, ר' (2014). "דיבור מתוכנן" בתכניות הלימודים בעברית (כשפת אם) בבית הספר העל-יסודי בישראל: סקירת התכניות משנות החמישים של המאה העשרים ועד ימינו. *דפים*, 57, 95-121.
- שורצולד (רודריג), א' (תשע"ב). מלשון הלימודים ללימוד הלשון, בתוך: השכל-שחם ע', ר' בורשטיין, ע' עמיר וה' אתקין (עורכות) *מזמרת הלשון: עיון ומחקר בחינוך הלשוני* (עמ' 139 – 146). ירושלים.

חומרים מקוונים

[הד האולפן החדש](#) – להנחלת העברית ותרבותה
[הוראה המעודדת תפקודי שפה](#), מחקר ומעשה בהוראת העברית, קיץ 2017